

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

สีเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกชาติพันธุ์ในโลกประลบ และสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสตา เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องอย่างมากกับการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ทุกชาติพันธุ์ การศึกษาเรื่องสีเป็นสิ่งที่ศาสตร์สาขาต่างๆ ให้ความสนใจศึกษาอย่างมาก เช่น การศึกษาในแนววิทยาศาสตร์ จิตวิทยา และภาษาศาสตร์ เป็นต้น

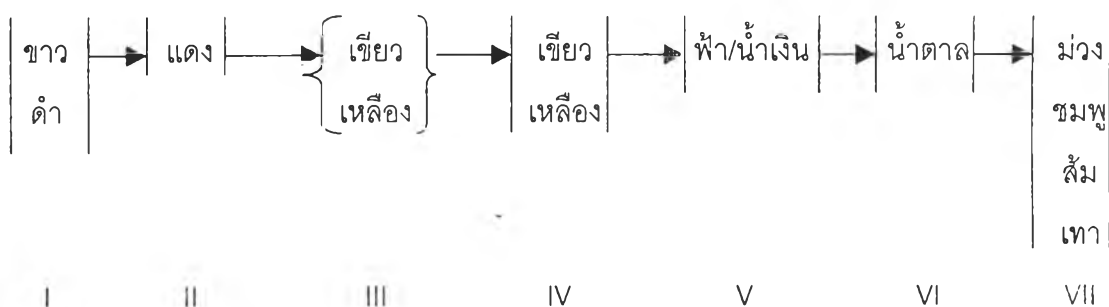
ในทางวิทยาศาสตร์ สีถือว่่าซึ่งเป็นสิ่งที่เรามองเห็น อันเป็นผลของการดัดแปลงแสง โดยผ่านกระบวนการที่เรียกว่า "กระบวนการการรับรู้" (Perceptual process) บิลเมเยอร์ (Billmeyer, 1981) นักวิทยาศาสตร์ด้านสีกล่าวว่า การสร้างหรือการเกิดของสีจำเป็นจะต้องมีสิ่ง 3 สิ่ง คือ 1. แหล่งของแสง (Source of light) 2. วัตถุที่ถูกส่องแสง (Illuminated object) และ 3. สายตาและสมองที่จะรับรู้สีตามลำดับ กระบวนการการทำงานที่สัมพันธ์กันของทั้ง 3 องค์ประกอบ สามารถอธิบายได้ว่าเมื่อแสงส่องกระทบวัตถุ แสงก็จะเกิดการสะท้อนไปยังตาและถูกส่งต่อไปยังสมองเพื่อการประมวลผลการรับรู้ การศึกษาสีในแนวทางวิทยาศาสตร์เป็นการศึกษาที่ต้องอาศัยอุปกรณ์ เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์เข้าช่วยในการศึกษา เช่น อุปกรณ์วัดค่าสี วัดความเข้มข้นของสี วัดโครงสร้างชั้นสี เป็นต้น

การศึกษาสีในแนวจิตวิทยาเป็นการศึกษาในแง่ของประสาทสัมผัส โดยเฉพาะประสาทสัมผัสตา โดยผ่านกระบวนการการรับรู้และนำความรู้้นั้นไปตีความในสมอง การศึกษาในแนวนี้ศึกษากระบวนการทำงานของกระบวนการดังกล่าว รวมไปถึงการทำงานของสิ่งเร้าและการตีความสิ่งเร้านั้นในสายตาและในสมอง

ภาษาศาสตร์เป็นศาสตร์อีกสาขาหนึ่งที่ให้ความสนใจในการศึกษาวิจัยเรื่องของสี การศึกษาสีในแนวทางภาษาศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในแนวภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ (Ethnolinguistics) ซึ่งคำเรียกสีเป็นตัวอย่างที่ดีที่แสดงให้เห็นว่าผู้พูดแต่ละภาษาแยกประสบ

การณ์ต่างกัน คำเรียกสีในภาษาใดภาษาหนึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นระบบการรับรู้ธรรมชาติที่แวดล้อมตัวผู้พูดภาษานั้นๆ อีกทั้งช่วยให้มองเห็นส่วนหนึ่งของการมองโลกของผู้พูดภาษาที่แตกต่างกันและที่เหมือนกันได้ อาจกล่าวได้ว่านักภาษาศาสตร์เริ่มสนใจศึกษาคำเรียกสี จากผลงานของแฮโรลด์ คอนคลิน (Conklin, 1955/1964) ที่ศึกษาการจำแนกประเภทสีในภาษาฮานูที่ผู้พูดในประเทศฟิลิปปินส์ คอนคลิน พบว่าในภาษาฮานูมีประเภทสีทั้งหมด 4 ประเภทสี ได้แก่ ประเภทสีมืดหรือสีอะไรก็ตามที่ออกดำๆ ประเภทสีสว่างหรือสีอะไรก็ตามที่ออกขาวๆ ประเภทสีออกแดงและประเภทสีออกเขียวตามลำดับ แต่ละประเภทสีต่างกันด้วยมิติความแตกต่าง 2 มิติ คือ 1. ความมืดความสว่าง และ 2. ความสดความแห้ง

ต่อมาเบอร์ลินและเคย์ (Berlin and Kay, 1969) ได้ตีพิมพ์ผลงานวิจัยเรื่องคำเรียกสี ซึ่งทำให้มีผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับคำเรียกสีแพร่หลาย และการวิจัยขยายวงกว้างมากขึ้น งานของเบอร์ลิน และเคย์ เป็นงานที่มีความสำคัญมาก วัตถุประสงค์ของงานชิ้นนี้คือ ศึกษาคำเรียกสีพื้นฐาน (Basic color terms) ในภาษาต่างๆ ในโลก ตลอดจนวิวัฒนาการการเกิดของคำเรียกสีพื้นฐานดังกล่าว จากผลการศึกษาเบอร์ลินและเคย์ ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับลำดับ หรือวิวัฒนาการการเกิดของคำเรียกสีพื้นฐานที่มีลักษณะสากล (universal) ดังแสดงในรูปแผนภูมิ คือ

แผนภูมิที่ 1 แผนภูมิแสดงวิวัฒนาการการเกิดของคำเรียกสีพื้นฐานของเบอร์ลิน และ เคย์

(Berlin and Kay 1969 อ้างใน อมรา 2538 หน้า 8)

ในเวลาต่อมา พอล เคย์ (Kay, 1975) และนักภาษาศาสตร์คนอื่นๆ อีกจำนวนมาก ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องคำเรียกสีและการรับรู้สี ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดในบทที่ 2 ซึ่งเป็นบทที่จะกล่าวถึงวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยเรื่องคำเรียกสีและการรับรู้สีทั้งหมดเท่าที่ผู้วิจัยสืบค้นได้

การศึกษาคำเรียกสีในภาษาแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็มีผู้ศึกษาเช่นกัน เช่น สุรียา รัตนกุล (2519) ศึกษาคำเรียกสีในภาษากะเหรี่ยงสะกอ ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ (L. Thongkum, 1985) ศึกษาคำเรียกสีในภาษามลาบรี หรือผีตองเหลือง ประนุท วิชชุโรจน์ (2529) ศึกษาคำเรียกสีและการรับรู้สีของผู้พูดภาษาไทยถิ่นอุตรดิตถ์ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ (Premsrirat, 1991) ศึกษาคำเรียกสีในภาษาขมุ ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ (2535) ศึกษาคำเรียกสีในภาษาเย้า อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (Prasithratsint, 1993) เสนอให้มีการวางคำเรียกสี Grey/Brown แทนประเภทสี Brown ในชั้นวิวัฒนาการที่ VI บนสเกลวิวัฒนาการที่เบอร์ลินและเคย์ เสนอไว้ ปรีศนียา จารุสันต์ และสมฤดี เดชอมร (2537) ศึกษาคำเรียกสีในภาษาม้งน้ำเงิน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2538) ศึกษาคำเรียกสีและการรับรู้สีของชาวจ้วงและชาวไทย และ ศตนันต์ เชื้อมหาวัน (2541) ศึกษาคำเรียกสีและการรับรู้สีของผู้พูดภาษาไทยลื้อ ลัวะ ม้ง และกะเหรี่ยง

จากการศึกษาวิจัยเรื่องคำเรียกสีและการรับรู้สีที่ผ่านมาข้างต้น โดยเฉพาะภาษาไทย อาจกล่าวได้ว่ายังไม่มีการศึกษาในแนวทางการศึกษาเปรียบเทียบต่างสมัย ผู้วิจัยคิดว่าการศึกษาในแนวทางดังกล่าวนี้จะให้ความรู้ใหม่ในการศึกษาเรื่องสีในภาษาไทย โดยเฉพาะการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของการจัดประเภทสี (change in color categorization) ของคนไทยในช่วงสมัยที่ต่างกัน เช่น ในสมัยหนึ่งคนไทยอาจจะจัดประเภทสีหนึ่งเป็นสีแดง โดยมีขอบเขตของการระบุประเภทสีที่กว้าง โดยประเภทสีชมพูหรือประเภทสีอื่นๆ ที่มีลักษณะของสีคล้ายสีแดงก็จะถูกจัดรวมอยู่ในประเภทสีแดงด้วย แต่ในสมัยต่อมาคนไทยจึงจัดประเภทสีแดงด้วยขอบเขตของการระบุประเภทสีที่แคบและละเอียดมากขึ้น โดยไม่จัดสีชมพูอยู่ในประเภทสีแดงอีก แต่จัดสีชมพูเป็นอีกหนึ่งประเภทสี ในการศึกษาในแนวเชิงประวัติผู้วิจัยได้ใช้แนวทางสหสาขาวิชา (interdisciplinary) กล่าวคือ ในกระบวนการการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งขอบเขตของประเภทสีพื้นฐานในภาษาไทยสมัยสุโขทัยนั้น จำเป็นต้องอาศัยอุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ช่วย ส่วนในการจำแนกสีพื้นฐานและไม่พื้นฐาน ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ในแนวภาษาศาสตร์ ผู้วิจัยสามารถกล่าวได้ว่าการศึกษาในแนวดังกล่าวนี้ยังไม่มีผู้ทำการศึกษามาก่อนเลย และเชื่อว่าผลการวิจัยในแนวทางการศึกษานี้สามารถให้ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์

1.2 วัตถุประสงค์

1. วิเคราะห์ระบบคำเรียกสิ่งพื้นฐานพร้อมทั้งศึกษาขอบเขตและใจกลางของสิ่งพื้นฐานในภาษาไทยสมัยสุโขทัยและสมัยปัจจุบัน
2. วิเคราะห์ระบบคำเรียกสิ่งไม่พื้นฐานในภาษาไทยสมัยสุโขทัยและสมัยปัจจุบัน
3. วิเคราะห์และเปรียบเทียบกลวิธีการสร้างคำเรียกสิ่งไม่พื้นฐานในภาษาไทยสมัยสุโขทัยและสมัยปัจจุบัน
4. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์เรื่องสิ่งจากสมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน โดยใช้ผลการวิเคราะห์ระบบคำเรียกสิ่งทั้งสองสมัย
5. วิเคราะห์และเปรียบเทียบระบบคำเรียกสิ่งพื้นฐานในภาษาไทยสมัยปัจจุบันที่ได้จากการจำแนกสิ่งตามมโนทัศน์และการจำแนกสิ่งตามการรับรู้ด้วยตา

1.3 สมมติฐาน

1. ภาษาไทยสมัยสุโขทัยมีจำนวนของประเภทสิ่งและคำเรียกสิ่งพื้นฐานน้อยกว่าสมัยปัจจุบัน
2. คำเรียกสิ่งพื้นฐานในภาษาไทยสมัยสุโขทัยมีการซ้อนกันของความหมายตรง (denotative meaning) มากกว่าคำเรียกสิ่งพื้นฐานในภาษาไทยสมัยปัจจุบัน
3. ในภาษาไทยสมัยสุโขทัยมีกลวิธีเรียกสิ่งไม่พื้นฐาน 2 แบบ คือ การผสมคำเรียกสิ่งพื้นฐานกับคำขยาย และการใช้คำเรียกสิ่งเฉพาะ ส่วนในภาษาไทยสมัยปัจจุบันมีกลวิธีเพิ่มอีก 1 แบบ คือ การผสมคำเรียกสิ่งพื้นฐานเข้าด้วยกัน
4. มโนทัศน์เรื่องสิ่งของคนไทยสมัยสุโขทัยมีขอบเขตของประเภทสิ่งกว้างกว่ามโนทัศน์เรื่องสิ่งของคนไทยสมัยปัจจุบัน
5. มโนทัศน์เรื่องสิ่งของคนไทยในสมัยปัจจุบันที่ได้จากการวิเคราะห์ โดยการจำแนกตามมโนทัศน์และการจำแนกตามการรับรู้ด้วยตาไม่แตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ภาษาที่ศึกษาและแหล่งเก็บข้อมูล

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะคำเรียกสีในภาษาไทยสมัยสุโขทัยและสมัยปัจจุบัน โดยเก็บข้อมูลคำเรียกสีในทั้งสองสมัยดังกล่าวจากเอกสารที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรองสำหรับสมัยสุโขทัย ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากบันทึกและจารึกต่างๆ ของสมัยสุโขทัยเท่าที่หลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน ส่วนสมัยปัจจุบัน ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากงานเขียนวรรณกรรมไทย ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองที่เขียน หรือแต่งขึ้นในช่วงสมัยปัจจุบัน นอกจากนี้ยังเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาอีกด้วย (รายละเอียดในบทที่ 3)

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ให้แนวทางการศึกษาคำเรียกสีในอดีตที่ไม่มีผู้บอกภาษาแล้ว
2. ให้แนวทางในการศึกษาเรื่องสีในภาษาตระกูลไท และในภาษาอื่น ๆ
3. ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของภาษา โลกทัศน์และการสร้างมโนทัศน์ของคนไทย